

Пшеничний Сергій Олександрович, здобувач вищої освіти третього науково-освітнього рівня (доктора філософії), кафедра політології, соціології і культурології, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна
e-mail: sergiy.pshenychniy@gmail.com
ORCID ID: 0009-0008-8183-8273

ГІБРИДНА ВІЙНА В СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: НОВІ СТРАТЕГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

Акцентовано увагу на актуальності підвищення рівня концептуального осмислення проблемного поля гібридної війни. Запропоновано авторську стратегію побудови загальної концепції гібридної війни, перший етап якої передбачає систематизацію результатів досліджень проблем гібридної війни, що репрезентовані в сучасному соціально-політичному дискурсі за аналітичною схемою Л. Козера. Другий – розроблення її «статичної» (засади стійкого існування) та «динамічної» (механізми розвитку та розповсюдження) моделей.

Ключові слова: війна, глобалізація, інформаційне суспільство, гібридна війна, соціально-політичний феномен, концепція.

Постановка проблеми. Аналіз сучасної ситуації у світі, свідчить про те, що з початком XXI ст. збройні зіткнення та інформаційні атаки стали поширеними процесами на території як великих, так й малих держав.

Дослідники стверджують, що названі явища є провідними характеристиками сучасних гібридних війн, що спрямовані на досягнення багатопрофільних цілей – від зміни системи світогляду громадян певних країн до традиційного захоплення їх територій. Гібридні війни стають невід’ємною частиною нових геополітичних реалій, головним елементом політичного, економічного, військового тиску, важливим аспектом трансформації збройного насильства.

Отже, дослідження цього явища соціально-політичної реальності не тільки залишаються в центрі уваги представників системи політологічного знання, але й потребують свого подальшого розгляду в контексті підвищення рівня концептуального осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз причин та перспективи розвитку сучасних війн у XXI ст. презентовано у працях відомих західних

мислителів другої половини ХХ ст. – С. Гантингтона «Зіткнення цивілізацій», З. Бжезінського «Велика Шахівниця», Г. Маккіндера «Географічна вісь історії».

«Війни нового покоління» стають пріоритетним напрямом уваги для науковців із кінця ХХ ст. Ці війни базуються на використанні проривних технічних інновацій (лазери, електромагнітні гармати, інші види високоточної зброї, дистанційно керовані пристрої, комп'ютеризовані мережі зв'язку, засоби аерокосмічної розвідки, радіоелектронної боротьби та кіберзброї) у поєднанні з комплексом заходів щодо підриву спроможності противника чинити опір без виведення з ладу його основної збройної сили [1, с. 263].

Аналіз гібридної війни як соціально-політичного феномену, розгляд його сутності та головних ознак представлено у працях зарубіжних дослідників: Р. Гленна, Ф. Гоффмана, Дж. Маккуена, Р. Невсона [2] та ін.

Розгляд та концептуальне осмислення нових загроз та викликів для людства, що формуються та проявляються у війнах майбутнього (постмодерної сучасності), містяться в публікаціях Ф. ван Каппена, Г. Карлсена, М. Карлод, Дж. Маккуена, Дж. Мацумури, Р. Уілкі та ін. [3].

Особливості дослідження цього явища як результату сучасної трансформації війни, як нового феномену, пов'язаного з глобалізаційними процесами та становленням нового типу суспільства, розгляд провідних детермінант та якісно нових параметрів гібридних війн спостерігаються у працях цілої низки вітчизняних дослідників, серед яких: А. Антонов, В. Габчак, В. Горбулін, І. Дерев'яноко, О. Долженко, У. Ільніцька, Б. Калініченко, А. Киричок, В. Кравченко, Т. Коленіченко, О. Коломієць, О. Комарчук, В. Крутий, В. Левантович, О. Лещенко, В. Литвин, В. Любчук, А. Набока, Ж. Павленко, В. Панасюк, В. Перов, К. Попович, М. Сенченко, Д. Сидоренко, М. Требін, С. Троян, О. Феденко, І. Феськов, І. Цимбал, С. Шарап, Г. Яворська [1; 4–30].

Незважаючи на вагомий науковий доробок західних та вітчизняних дослідників, у політичних науках ще не існує загальноприйнятого визначення гібридної війни, а ті, що є, не стали науковою константою, концепція гібридної війни залишається спірною та є предметом гострої полеміки.

Розроблення загальної концепції гібридних воєн надає можливість не тільки всебічно розуміти їх зміст, стратегії, тактики, інноваційні методи здійснення, але дозволяє враховувати нові політико-соціальні реалії у контексті вироблення ефективних шляхів протистояння подібним явищам.

Першим етапом розроблення відповідної концепції є систематизація результатів досліджень проблем гібридної війни, що вже існують у сучасному соціально-політичному дискурсі [1–30].

Отже, *мета статті* – систематизувати результати досліджень гібридної війни, що репрезентовані у сучасному соціально-політичному дискурсі, та визначити нові стратегії її подальшого вивчення в контексті побудови її загальної концепції.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення зазначеної мети пропонується звернутися до аналітичної схеми аналізу соціальних явищ, запропонованої американським дослідником Л. Козером [31].

Основна ідея цієї дослідницької стратегії – знайти групу взаємопов'язаних між собою показників (змінних), які здатні уточнити зміст, умови виникнення та розвитку цього шуканого елемента соціальної реальності.

Аналіз представлених у сучасному соціально-політичному дискурсі результатів досліджень проблем гібридної війни пропонується систематизувати за такими аналітичними групами:

- визначення гібридної війни;
- структура (складові елементи / аспекти) гібридної війни;
- ознаки (особливості) нового типу воєнних дій.

Визначення гібридної війни. У сучасному соціально-політичному дискурсі можна умовно виокремити існування чотирьох самостійних напрямів до визначення природи та змісту гібридної війни (через інтерпретацію відповідного поняття).

Перший напрям базується на розгляді цього елемента соціально-політичної реальності з позиції еволюції самого характеру збройних зіткнень в історії людства. Представники цього підходу стверджують, що гібридна війна не є абсолютно новим явищем та новим типом насильства у світовій історії, її елементи зустрічаються в різних війнах протягом усього існування людства. Зокрема, зазначається, що аспекти такої форми протистояння зустрічаються від Пелопоннеської війни, війни за незалежність США до боротьби «Хезболли» проти Ізраїля. У цілому ними виокремлюється чотири типи війн – так звані війни першого, другого, третього та четвертого поколінь.

«Війнами першого покоління» називаються війни, де застосовувався «наполеонівський стиль» із використанням людської сили, застосуванням лінійних та флангових побудов. Перша світова війна базувалась на тактиці вогневої потужності та зветься «війною другого покоління». «Війну третього покоління» пов'язують із Другою світовою війною, коли Німеччина стала використовувати нові методи здійснення розвідки та ведення бойових дій як на лінії зіткнення, так і в тилу противника.

У сучасних війнах – «війнах четвертого покоління» в її просторі з'являються недержавні актори та суб'єкти (терористичні угруповання, незаконні збройні

формування, партизанські загони), що позбавляють державу монополії на насильство.

Другий напрям розглядає гібридну війну в контексті виокремлення різних типів збройних зіткнень, що спостерігаються в сучасному світі за умов глобалізації.

Найбільш мейнстрімними новими типами воєн сучасності поряд із гібридною українські дослідники називають:

1) іррегулярну війну – боротьбу з застосуванням насильства між недержавними акторами та державою за легітимність та здійснення впливу на її громадян;

2) інформаційну війну – протиборство в інформаційному середовищі та засобах масової інформації для досягнення політичних цілей;

3) кібервійну – протиборство в кібернетичному просторі, спрямоване на дестабілізацію та руйнування комп'ютерно-технологічних структур та систем супротивника;

4) «асиметричну війну» – конфлікти, у яких перевага військової сили не гарантує перемогу;

5) «розміту війну» – асиметричні конфлікти, у яких держави проти недержавних акторів застосовують високоточну зброю, вносячи до лав противника дезорганізацію, хаос (так звана «ізраїльська концепція ведення війни»);

6) «необмежену війну» – збройні конфлікти, у яких перемоги над противником, що має перевагу, можна досягти за допомогою застосування «альтернативних методів атаки» (так звана «китайська концепція ведення війни») [6].

Серед зарубіжних вчених типологія сучасних війн (так званих «війн четвертого покоління» / війн «нетипового (неконвенційного) характеру»), окрім гібридної, містить такі варіанти збройних зіткнень:

- асиметрична війна;
- повстанська війна;
- інформаційні операції;
- конфлікт низької інтенсивності;
- психологічна війна [3].

Третій напрям розглядає гібридну війну з позиції порівняння її провідних характеристики (ознак) з аналогічними моментами традиційних збройних зіткнень. Провідним представником цього напрямку можна вважати американського військового аналітика та політолога Ф. Гоффмана. Його концептуалізація феномену гібридної війни базується на осмисленні фундаментальної трансформації природи, сутності та форм сучасних воєн, де задіяні терористичне, політико-інформаційне, економічне, дипломатичне, партизанське, психологічне протистояння із застосуванням новітніх технологій та зброї,

а поліваріантність та мультимодальне поєднання класичних військових поряд із недержавними озброєними формуваннями робить такі протистояння мультивузловими та асиметричними [2].

Четвертий напрям орієнтується на застосування до аналізу гібридної війни провідних теоретико-концептуальних підходів системи соціально-політичних наук. Прибічники цих підходів трактують гібридні війни під різним кутом зору:

- політологічний підхід концентрується на вивченні політичних мотивів в організації та здійсненні цього типу війни в контексті визначення її впливу в державі або регіоні [10; 22];
- міжнародний підхід фокусується на аналізі міжнародних конфліктів та проблемах, що руйнують стабільність у регіоні або світі в межах існування цього варіанту війни [16; 18; 29];
- стратегічний підхід досліджує військові та невійськові методи ведення війни та досягнення стратегічних цілей [21; 24; 26];
- інформаційний підхід розглядає вплив інформації та пропаганди на перебіг гібридної війни [7; 15; 23; 28];
- мультидисциплінарний підхід розглядає гібридну війну з різних аспектів: економічного, психолого-соціального, культурного, етнонаціонального, військового, політичного тощо [8; 11; 17].

Структура (складові елементи / аспекти) *гібридної війни*. У сучасному соціально-політичному дискурсі існують різні варіанти презентації структури (складових елементів) гібридної війни, на різних засадах.

Зокрема, американський дослідник Дж. Маккуен пропонує структуру гібридної війни розглядати з позиції учасників конфлікту:

- громадяни, які мешкають на території воєнних дій;
- громадяни, які формують угруповання суб'єкта агресора;
- громадяни, які презентують міжнародну спільноту [5, с. 10].

Разом із таким розподілом учасників гібридного зіткнення інший американський теоретик Ф. Гоффман пропонує до його структури включати: державних акторів (регулярні бойові підрозділи) та недержавних акторів (терористичні угруповання, незаконні збройні формування, партизанські загони тощо) [2].

Вітчизняний дослідник І. Фесков розглядає складові елементи гібридної війни з позиції застосування певних методів її ведення:

- методи класичної війни (збройні військові операції);
- методи інформаційної або інформаційно-психологічної війни;
- методи партизанської війни;
- методи «кібервійни»;

- методи терористичної діяльності (підривні дії);
- методи економічного та дипломатичного впливу [27, с. 68].

Інший український науковець В. Кравченко пропонує структуру гібридної війни трактувати як поєднання трьох видів насилля – терористичного, кримінального і військового [13, с. 140].

Слід зазначити, що і зарубіжні, і вітчизняні дослідники пропонують розглядати гібридну війну з позиції різних рівней (площин) її існування / здійснення. Наприклад, у публікаціях виокремлюються:

- фізичний та психологічний виміри гібридної війни;
- військовий та інформаційний рівні ведення відповідного конфлікту;
- локальний та глобальний рівні поширення гібридної війни.

Експерти вважають, що у ХХІ ст. гібридні війни стануть типовими для воєнних конфліктів або новим типом воєнної стратегії, що об'єднує в собі малу війну, звичайну війну та кібервійну. Цей складний та потужний різновид війни характеризують швидкою динамікою, стрімкою реакцією та адаптацією. Опис атак із застосуванням біологічної, хімічної, ядерної, кіберзброї та вибухових пристроїв також вкладається в розуміння гібридної війни. Деякі вчені називають гібридні війни «футуристичним феноменом», складовими елементами якого є новітні види зброї та технічні інновації. До цього переліку належать комп'ютеризовані мережі зв'язку та керовані варіанти робототехніки.

Висновки. Загальновідомо, що шукана концепція виникнення, розвитку та функціонування будь-якого елемента соціально-політичної реальності повинна містити, щонайменше, дві моделі – так звані «статичну» та «динамічну» (О. Конт, Р. Дарендорф, Дж. Тьорнер, А. Турен). Перша з них розкриває природу та засади стійкого існування цього елемента у просторі соціально-політичної реальності, друга модель – механізм його розвитку. Формування відповідних моделей – другий етап у побудові теоретичної конструкції такого рівня (перший – систематизація результатів досліджень, що вже існують у сучасному соціально-політичному дискурсі).

Виходячи з вищевикладеного матеріалу, у ситуації з гібридною війною такі моделі вбачається доцільним будувати так: «статичну» – на базі аналітичної ланки «структура (складові елементи / аспекти) гібридної війни»; «динамічну» – на базі аналітичної групи «ознаки (особливості) нового типу воєнних дій» (зрозуміло, у контекст продовження їх розроблення (уточнення, доповнення) як складників єдиної аналітичної схеми аналізу цього соціально-політичного феномену).

Щодо першої ланки аналітичної схеми аналізу гібридної війни – «визначення її природи та змісту», то в подальшому її розроблення пропонується

робити акцент на виокремленні та обґрунтуванні саме сукупності об'єктивних параметрів, які (за умов систематизації) здатні не тільки схарактеризувати певні аспекти гібридної війни, а й спрогнозувати перспективи її розвитку в межах наявної внутрішньої структури та напрямів динаміки. У контексті реалізації такої дослідницької стратегії доцільним виглядає (як свідчить практика конструювання, наприклад, загальної теорії конфлікту) звернення до евристичного потенціалу теорії ігор та методу квантифікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лещенко О. Я. «Гібридна війна» як науковий конструкт: проблеми пошуку термінології та концептуальної сутності. *Гілея* : наук. вісн. 2017. Вип. 117. С. 262–267.
2. Hoffman F. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington, VA: Potomac Institute for Policy Studies, 2007. 72 p.
3. Kaldor M. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* (3rd edn). Cambridge : Polity Press, 2012. 268 p.
4. Габчак В. «Гібридна війна»: поняття та сутність. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2018. Вип. 12. С. 257–262.
5. Дерев'яно І. П. Гібридна війна як різновид асиметричних дій. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні акценти*. 2023. № 11. С. 6–16.
6. Долженко О. О. Гібридна війна: «назад у майбутнє». *Матеріали LII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. Вінниця, 21–23 черв. 2023 р. URL: <https://conferens.vntu.edu.ua/index.php/all-ritzp-2023/paper/view/18038>. (дата звернення: 10.06.2024).
7. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Humanitarian vision*. 2016. № 2 (1). С. 27–32.
8. Калініченко Б. Гібридна війна у парадигмі сучасної теорії пізнання. *Science and Education a New Dimension. Humanitis and Socisal Sciences*. 2020. V. 111 (37). P. 49–53.
9. Киричок А. П. Гібридна війна як феномен військово-інформаційної думки ХХІ ст. (історичні та теоретичні аспекти). *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2017. № 2. С. 26–30.
10. Коленіченко Т. І. Теоретичні витоки концептуалізації поняття «гібридна війна». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Вип. 89. С. 62–66.
11. Коломієць О. Соціокультурний вимір проблеми гібридної війни. *Вісник Львівського університету*. Серія: філос.-політолог. студії. 2023. Вип. 49. С. 62–69.
12. Комарчук О. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 1 (3). С. 48–54.
13. Кравченко В. Ю. Теорія «гібридної війни»: український вимір. *Вісник Дніпропетровського національного університету*. Серія: Філософія, соціологія, політологія : зб. наук. пр. 2015. № 2. С. 139–148.

14. Крутій В. О. Гібридна війна: складність концептуальних наративів. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2019. Вип. 76. С. 14–23.
15. Левантович О. Гібридні війни XXI століття: нові виклики для медіапростору. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 52–59.
16. Литвин В., Троян С. Гібридна війна як форма сучасного міжнародного конфлікту: методи ведення та шляхи вирішення. *UNIVERSUM*. 2023. Вип. 3. С. 41–47. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/602>. (дата звернення: 11.06.2024)
17. Любчук В. В. Сучасна війна у соціальному вимірі: на прикладі України. *Scientific Collection «InterConf»*. 2022. № 110. С. 249–253.
18. Набока А. В. Гібридна війна як елемент формування нової геополітичної реальності. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2017. Вип. 32. С. 116–121.
19. Павленко Ж. О., Антонов А. О. «Гібридна війна»: аналіз визначень поняття. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 2 (53). С. 106–120.
20. Перов В. В. Гібридна війна як наслідок пошуку «нового обличчя» війн сучасного типу. *Держава і право*. 2018. Вип. 81. С. 204–212.
21. Попович К. В. Гібридна війна як сучасний спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2016. Вип. 2 (35). С. 75–79.
22. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
23. Сенченко М. І. Латентна світова інформаційна війна. Київ : Стебеляк, 2014. 384 с.
24. Сидоренко Д. А. «Гібридна війна» як сучасний спосіб ведення війни. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 920–923.
25. Требін М. П. «Гібридна» війна як нова українська реальність. *Український соціум*. 2014. № 3 (50). С. 113–121.
26. Феденко О., Панасюк В. Гібридна війна як форма збройної боротьби. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2018. Вип. 44. С. 102–109.
27. Феськов І. В. Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 66–76.
28. Цимбал І. В., Панченко С. М., Жовтун А. А. Інформаційна складова гібридної війни. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2016. Вип. 19. С. 185–190.
29. Шарап С. О. Гібридна війна як геополітичний конфлікт. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 147–153.
30. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 4 (16). С. 41–48.
31. Coser L. *Continuities in the Study of Social Conflict*. New York: Free Press, 1967. 367 p.

REFERENCES

1. Leshchenko, O. Ya. (2017). «Hibrydna viina» yak naukovyi konstrukt: problemy poshuku terminolohii ta kontseptualnoi sutnosti. *Hileia: naukovyi visnyk*. – *Gilea: Scientific Bulletin*, 117, 262–267 [in Ukrainian].
2. Hoffman, F. (2007). *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington, VA : Potomac Institute for Policy Studies.
3. Kaldor, M. (2012). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* (3rd edn). Cambridge: Polity Press.
4. Habchak, V. (2018). «Hibrydna viina»: poniattia ta sutnist. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Politolohiia – Newsletter of Precarpathian University. Politology*, 12, 257–262 [in Ukrainian].
5. Derev'ianko, I. P. (2023). Hibrydna viina yak riznovyd asymetrychnykh dii. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aksenty – International relations: Theory and Practical Aspects*, 11, 6–16 [in Ukrainian].
6. Dolzhenko, O. O. (2023). Hibrydna viina: «nazad u maibutnie». *Materialy L11 naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU*. Vinnytsia, 21–23 chervnia 2023 r. URL: [https // conferens.vntu.edu.ua/ index.php/all-frtzp-2023/paper/view/18038](https://conferens.vntu.edu.ua/index.php/all-frtzp-2023/paper/view/18038) [in Ukrainian].
7. Ilnytska, U. (2016). Informatsiina bezpeka Ukrainy: suchasni vyklyky, zahrozy ta mekhanizmy protydii nehatyvnyim informatsiino-psykholohichnym vplyvam. *Humanitarian vision*, 2(1), 27–32 [in Ukrainian].
8. Kalinichenko, B. (2020). Hibrydna viina u paradyhmi suchasnoi teorii piznannia. *Science and Education a New Dimension. Humanitis and Socisal Sciences*, 11(37), 49–53 [in Ukrainian].
9. Kyrychok, A. P. (2017). Hibrydna viina yak fenomen viiskovo-informatsiinoi dumky XXI st. (istorychni ta teoretychni aspekty). *Derzhava ta rehiony. Serii: Sotsialni komunikatsii – State and Regions. Series: Social Communications*, 2, 26–30 [in Ukrainian].
10. Kolenichenko, T. I. (2022). Teoretychni vytoky kontseptualizatsii poniattia «hibrydna viina». *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova – Naukovi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University*, 89, 62–66 [in Ukrainian].
11. Kolomiets, O. (2023). Sotsiokulturnyi vymir problemy hibrydnoi viiny. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: filos.-politoh. studii – Visnyk of the Lviv University Philosophical Political studies*, 49, 62–69 [in Ukrainian].
12. Komarchuk, O. (2018). Hibrydna viina: sutnist ta struktura fenomenu. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International Relations, Public Communications and Regional Studies*, 1(3), 48–54 [in Ukrainian].
13. Kravchenko, V. Yu. (2015). Teoriia «hibrydnoi viiny»: ukrainskyi vymir. *Visnyk Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu. Serii Filosofii, Sotsioloii, Politolohiia: zbirnyk naukovykh prats – Visnyk of Dnipropetrovsk University. Series Philosophy Sociology Political Sciences*, 2, 139–148 [in Ukrainian].

14. Krutii, V. O. (2019). Hibrydna viina: skladnist kontseptualnykh naratyviv. *Derzhava i pravo. Serii: Politychni nauky – State and Law. Series: Political Sciences*, 76, 14–23 [in Ukrainian].
15. Levantovych, O. (2019). Hibrydni viiny XXI stolittia: novi vyklyky dlia media prostoru. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii. Zhurnalistyka – Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 45, 52–59 [in Ukrainian].
16. Lytvyn, V., Troian, S. (2023). Hibrydna viina yak forma suchasnoho mizhnarodnoho konfliktu: metody vedennia ta shliakhy vyrishennia. *UNIVERSUM*, 3, 41–47. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/602>. [in Ukrainian].
17. Liubchuk, V. V. (2022). Suchasna viina u sotsialnomu vymiri: na prykladi Ukrainy. *Scientific Collection «InterConf»*, 110, 249–253 [in Ukrainian].
18. Naboka, A. V. (2017). Hibrydna viina yak element formuvannia novoi heopolitychnoi realnosti. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Serii «Pytannia politolohii» – The Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series «Political Science Issue»*, 32, 116–121 [in Ukrainian].
19. Pavlenko, Zh.O., Antonov, A. O. (2022). «Hibrydna viina»: analiz vyznachen poniattia. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: filozofii, filozofii prava, politolohiia, sotsiolohiia – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophies of Law, Political Science, Sociology*, 2(53), 106–120 [in Ukrainian].
20. Perov, V. V. (2018). Hibrydna viina yak naslidok poshuku «novoho oblychchia» viin suchasnoho typu. *Derzhava i pravo – Derzhava i pravo*, 81, 204–212 [in Ukrainian].
21. Popovych, K. V. (2016). Hibrydna viina yak suchasnyi sposib vedennia viiny: istorychnyi ta suchasnyi vymiry. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Istorii – Scientific Herald of Uzhhorod University. Series: History*, 2(35), 75–79 [in Ukrainian].
22. Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front: monohrafiia. (2017). V. P. Horbulina, (Ed.). Kyiv: NISD [in Ukrainian].
23. Senchenko, M. I. (2014). Latentna svitova informatsiina viina. Kyiv: FOP Stebeliak [in Ukrainian].
24. Sydorenko, D. A. (2018). «Hibrydna viina» yak suchasnyi sposib vedennia viiny. *«Molodyi vchenyi» – «Young Scientist»*, 11(63), 920–923 [in Ukrainian].
25. Trebin, M. P. (2014). «Hibrydna» viina yak nova ukrainska realnist. *Ukrains'kij sotsium – Ukrainian society*, 3(50), 113–121 [in Ukrainian].
26. Fedenko, O., Panasiuk, V. (2018). Hibrydna viina yak forma zbroinoi borotby. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: mizhnarodni vidnosyny – Visnyk of the Lviv University. Series International Relations*, 44, 102–109 [in Ukrainian].
27. Feskov, I. V. (2016). Osnovni metody vedennia hibrydnoi viiny v suchasnomu informatsiinomu suspilstvi. *Aktualni problemy polityky – Actual Problems of Politics*, 58, 66–76 [in Ukrainian].
28. Tsymbal, I. V., Panchenko, S. M., Zhovtun, A. A. (2016). Informatsiina skladova hibrydnoi viiny. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin – Scientific Journal*

- of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 22. Political Sciences and Teaching Methodology of Socio-Political Disciplines, 19, 185–190 [in Ukrainian].*
29. Sharap, S. O. (2019). Hibrydna viina yak heopolitychnyi konflikt. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1, 147–153 [in Ukrainian].*
30. Yavorska, H. M. (2016). Hibrydna viina yak dyskursyvnyi konstrukt. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities, 4(16), 41–48 [in Ukrainian].*
31. Coser, L. (1967). *Continuities in the Study of Social Conflict.* New York: Free Press.

Pshenychnyi Serhiy Oleksandrovich, recipient of higher education of the third scientific and educational level (doctor of philosophy) in specialty 052 Political Science departments of political science, sociology and cultural studies, G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

HYBRID WAR IN MODERN SOCIAL AND POLITICAL DISCOURSE: NEW RESEARCH STRATEGIES

Attention is focused on the urgency of raising the level of conceptual understanding of the problem field of hybrid warfare.

The author's strategy for building a general concept of hybrid war is proposed. The first stage of which involves the systematization of the results of research into the problems of hybrid warfare, which are presented in the modern social and political discourse according to L. Coser's analytical scheme. The second is the development of its «static» (fundamentals of sustainable existence) and «dynamic» (mechanisms of development and distribution) models.

Keywords: war, globalization, information society, hybrid war, social and political phenomenon, concept.

